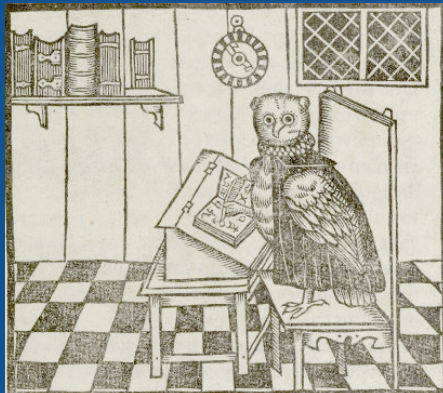

ET NYT FOLKEBIBLIOTEK PÅ VESTERBRO

Et nyt folkebibliotek på Vesterbro

Afgangsprogram, Forår 2023

*Frederik Janum Friis (160299)
Lauritz Wagn Møller (160374)*

*Institut for Bygningskunst & Teknologi
Bosætning, Økologi og Tektonik*

*Vejledning ved
Simon Hald
Thomas Nørgaard*

*Det Kongelige Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur,
Design og Konservering*

Indholdsfortegnelse

<i>Afsæt</i>	6
<i>Projekt</i>	8
Biblioteket	10
<i>Biblioteket i verden</i>	
<i>Biblioteket i Danmark</i>	
Byen	20
<i>København</i>	
<i>Vesterbro</i>	
<i>Stedet</i>	
Visioner	40
<i>Rumprogram</i>	
<i>Det sociale og informative rum</i>	
<i>Tektoniske ledemotiver</i>	
<i>Tilfældets nødvendighed</i>	
<i>Afleveringsmateriale</i>	51
<i>Kildeliste</i>	52

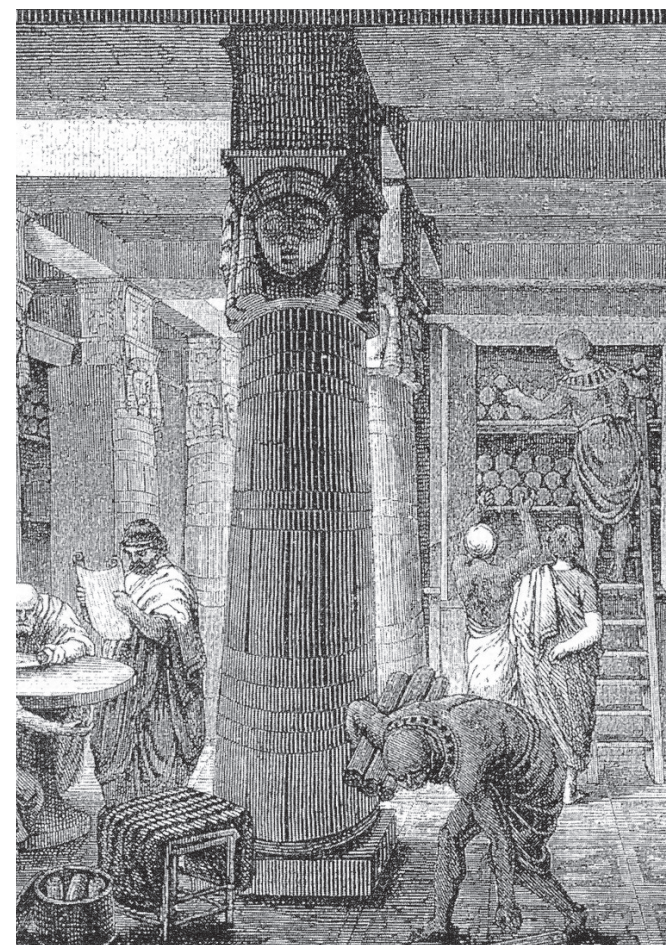
Afsæt

I årtusinder har mennesker nedfældet, indhentet, organiseret og konserveret viden i biblioteker. Ordet bibliotek er sammensat af det græske *biblion*, der betyder bog, og *thekos*, der betyder opbevaringssted. Som begreb har det altså en dobbelt betydning som hhv. 'samling' og 'stedet, hvor samlingen opbevares'.¹

Gennem tiden har biblioteket ændret sig i takt med det samfund, det har indgået i. Både politiske, økonomiske, kulturelle og teknologiske ændringer har medført en kontinuerlig udvikling af biblioteket, dets ydelser og samfundsmæssige forpligtelser. Biblioteket, som vi kender det i en vestlig kontekst, er kendetegnet ved at være et frit, uzensureret sted, der giver adgang til viden for den brede befolkning. Selve bibliotekets omdrejningspunkt – bogen – har gennem tiden haft afgørende betydning for dets virke og rummelige udformning. Der er dog sket en ændring, hvor fysiske formater nu konkurrerer med digitale tilbud. Med indførelsen af it-systemer, adgang til internettet og sociale medier har biblioteket mistet sin status som informationsmonopol. Med slagordet 'from collection to connection' er funktionen gået fra at handle om samling til formidling af viden.² I en tid hvor vi overdynges af information gennem alverdens medier, varetager biblioteket derimod principper om kvalitet, alsidighed og aktualitet.³

Som moderne institution er bibliotekets rolle at være et åbent og offentligt rum. Et rum hvor man – som i en udvidelse af hjemmets bogreol – frit kan søge viden og kundskab. En handling, der også kræver fordybelse og koncentration, som biblioteket netop har mulighed for at facilitere. Samtidig er biblioteket blevet et socialt rum, hvor mennesker ikke blot indhenter viden, men også mødes og deltager i lokalsamfundets kulturelle aktiviteter. På den måde har vi at gøre med en typologi, der er i forhandling mellem det offentlige og det private, og som kan tilbyde et åndehul, der står i kontrast til byens og samfundets øgede hastighed.

Vi lever i en tid, hvor flere og flere af vores offentlige rum, hvad end det er et fysisk rum eller en digital debattråd, fremstår stadig mere larmende. Trivsel og mental sundhed er om noget knyttet til hverdagens tempo og informationsbyrde.⁴ Her har biblioteket potentialet til at blive stedet, man går hen for at finde koncentrationen og langsommeligheden. Værdier, der er nødvendige for menneskelig væren, men som bliver vanskeligere og vanskeligere at opdrive i dag.

Biblioteket i Alexandria (280 f.v.t.)

¹ (Dahlkild, 2011)
s. 14

² *ibid.*, s. 15

³ (Høy, 2019)

⁴ (Görlich et al.,
2022)

Projekt

Biblioteket er en af demokratiets grundsten. Folkebiblioteket, som vi kender det i dag, har til opgave at fremme oplysning og kulturel aktivitet og er en vigtig institution i velfærdsstaten.⁵ Sammen med andre institutioner, som hospitalet, skolen og rådhuset, er biblioteket en bygning, hvor 'samfundet' manifesterer sig. Samtidig synes bibliotekets fremtid uklar. Det er i denne problematik at vores motivation ligger.

Med projektet ønsker vi at undersøge, hvordan vores offentlige rum og institutioner udformes og indtages. Med udgangspunkt i et nyt bibliotek for Vesterbro i København vil vi diskutere hvilke arkitektoniske potentialer, der ligger i bibliotekets typologi, og hvilken form, det skal tage for at forblive en relevant velfærdsinstitution.

Vesterbro Bibliotek ligger i dag i en klassisk boligkarré ud til Enghaveparken. Derudover huser bygningen også klassiske kulturhusfunktioner og værksteder. Selvom biblioteksfunktionen fra starten har været indtænkt i karréen, fremstår bygningen i dag utilstrækkelig. Med dette projekt vil vi komme med et bud på et nyt Vesterbro Bibliotek, placeret for enden af Sønder Boulevard ved den gamle Enghave Station. Et sted, der i dag henligger som en udefineret del af byen, men som indskrives sig i knudepunktet mellem Vesterbro, Kongens Enghave og Carlsberg Byen. Dermed vil vi give biblioteket en mere prominent plads i bybilledet ud fra et ønske om at fejre de bygninger, der udgør grundstenene i vores samfund.

⁵ (Kulturministeriet, 2013)

Programmet er opdelt i følgende tre dele:

Biblioteket

Vi ønsker at forstå historien om bibliotekets udvikling, typologiske træk og præsentation udfordringer, for at kunne udvikle et aktuelt bud på et nyt bibliotek, der tilgodeser nutidens og fremtidens behov.

Byen

Vi ønsker at undersøge byens organisering af dets biblioteker for at kunne indskrive biblioteket i bybilledet og stille relevante funktioner til rådighed.

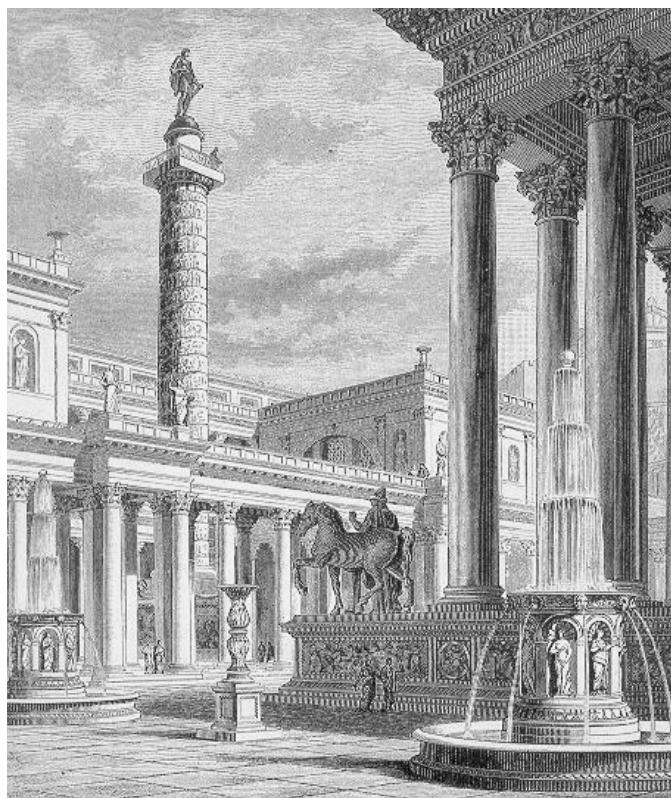
Visioner

Vi ønsker at indleve os i relationen mellem brugerne og bygningen samt den sanselighed der er forbundet med biblioteksbyggeriet.

Biblioteket

Biblioteket i verden

Følgende afsnit er en kort beskrivelse af bibliotekets samfundsrolle i et historisk, vestligt perspektiv, fra antikken til moderne tid.

Trajans Forum (113 e.v.t)

6 (Dahlkild, 2011)
s. 20

7 (Fröberg, 1998)
s. 23

8 (Dahlkild, 2011)
s. 20

Antikkens bibliotek - Det fremsynede rum

Bibliotekets arkitekturhistorie kan føres tilbage til antikken. Her er biblioteket typisk placeret i et sammenhængende bygningskompleks med templer og handelscentre. Antikkens biblioteker gik forud for renæssancens og oplysningstidens biblioteksprojekter med deres offentlige karakter, tilgængelige for byens borgere. Skrifterne var opbevarede i reoler, placeret i nicher langs bygningens mure.⁶

Munk i skrivestue

Middelalderens bibliotek - Det lukkede rum

Middelalderens klosterbiblioteker er kendetegnet ved at være lukkede rum.⁷ Her blev kristendommens skrifter opbevaret sammen med overleveret antik filosofi og historiske værker. Mange klosterbiblioteker lå i tilknytning til en skrivestue, hvor munkene lavede afskrifter af ældre tekster. Biblioteket var ikke frit tilgængeligt. Bibliotekaren havde en rolle som vogter over den viden, biblioteket indeholdt, og over hvem, der havde adgang til den.⁸

Biblioteca Medicea Laurenziana (1571)

9 (Dahlkild, 2011)
s. 21

10 (Frøberg, 1998)
s. 152

11 (Dahlkild, 2011)
s. 23

Renæssancens bibliotek - Det åbne rum

Med renæssancens nye verdensorden knyttes bibliotekerne til universiteter og private samlinger. Udviklingen af bogtrykkerkunsten gør det enklere at producere flere eksemplarer af samme bog. Inflationen af bogens værdi muliggør en gradvis åbning af bibliotekerne. Det stiller flere krav til bibliotekerne, der i slutningen af perioden og ind i barokken bygges med balkoner og gallerier, hvor bøgerne udstilles. Biblioteket er nu et åndeligt sted, en 'beholder af viden', hvor den søgende kan finde svar.⁹

Bibliothèque Sainte Geneviève (1851)

Industrialiseringens bibliotek - Det offentlige rum

Med industrialiseringens gennembrud udvikles bogtrykkeriet fra et håndværk til en maskinproduktion. Samtidig sker der en social udvikling, hvor det bliver mere alment at kunne læse. Der opstår nye skriftlige medier som aviser og underholdende litteratur, der er målrettet et bredere publikum.¹⁰ Med en ny offentlig debat bliver biblioteket en læsesal for den borgerlige offentlighed. Her adskilles biblioteket i to rum, et for opbevaring og et for læsning. Læsesalen kræver lyse og luftige rum. Bogopbevaringen foregår henlagt i mørke.¹¹

Biblioteket i Danmark

Følgende afsnit beskriver, hvordan biblioteket har udviklet sig de sidste 100 år i en dansk kontekst. Det, at gå på biblioteket, gøres til en hverdagshandling, og fra at være forbeholdt den øvre del af befolkningen, er viden blevet noget der understøtter demokratiseringen af samfundet.¹²

Skatteboksen

I anden halvdel af 1800-tallet blomstrer ideen om nationalstaten. I 1902 står Århus Statsbibliotek færdigt. Bygningen er en højtidelig repræsentant for staten. En skatteboks, hvor kulturarven opbevares og formidles. Kulturelt findes bibliotekets brugere i de højere samfundslag. Hylderne er ikke frit tilgængelige, man henvender sig til bibliotekaren ved en skranke og får en given bog udleveret.¹³

Folkeliggørelse

Med arbejder-, kvinde- og højskolebevægelsens tanker om folkeoplysning bliver princippet om åbne hylder introduceret. Man har fri adgang til bøgerne og der opstår en demokratisering af viden. I 1919 bliver arbejdsdagen skåret ned til 8 timer, og begrebet fritid opstår – men hvad skal den bruges til? En holdning er at højne befolkningens vidensniveau. Derfor sammenlægges landets folkebiblioteker til et samlet biblioteksvæsen, der giver et større udbud for den enkelte borger. I 1930'erne oprettes børneafdelinger. Denne folkeliggørelse bliver udslagsgivende i arkitekturen hvor det monumentale udskiftes med det lette og åbne. Dette ses blandt andet i Nyborg Bibliotek fra 1939, der fremstår inviterende, imødekommende og med befolkningen i øjenhøjde.¹⁴

Institutionalisering

I 1961 oprettes Kulturministeriet ud fra en socialdemokratisk drøm om kultur til alle. Bibliotekerne bliver en del af det nye ministerie, og der opstår en intern kamp i institutionen, som på den ene side skal værne om kulturarven, på den anden tilbyde det relevante. I 1964 bliver det gratis at låne bøger og der introduceres andre medier som kunst, musik og film.

I 70'erne opføres bibliotekerne som åbne rum. Dette kan ses i Rødovre Hovedbibliotek hvor ingen trapper, lukkede døre eller afgrænsende vægge må forhindre låneren i adgangen til bibliotekets fristelser. Samtidig begynder biblioteket at være et sted, hvor man holder koncerter, filmvisninger og lignende. Man er nu en kunde i et tivoli af kulturelle tilbud.¹⁵

Digitalisering

I 1983 bliver biblioteket underlagt kommunerne. Oven i 80'ernes økonomiske krise har mange kommuner ikke råd til at opretholde standarden, og bibliotekernes udlånstal daler for første gang i folkebibliotekets historie. Samtidig dukker et nyt medie op. I 90'erne overtager internettet den måde, vi søger viden på, og i løbet af 00'erne får de fleste husstande adgang til en computer. Viden kan nu findes derhjemme. Dette fører til folkebibliotekets store identitetskrise – for hvad skal biblioteket så tilbyde? Et bud på dette kan ses i form af Biblioteket på Rentemestervej, der er etableret sammen med borger-service og kulturfunktioner.¹⁶

Internettet har gjort biblioteket til et rum uden grænser. Film og musik kan streames over nettet og e-bøger gør det muligt at låne en bog uden at tage forbi biblioteket. Men midt i en digital tid får andre af bibliotekets kvaliteter ny social værdi; det gode fysiske rum, det offentlige mødested, rum for samtale og koncentration er relevante og værdifulde funktioner, som biblioteket kan tilstræbe i sin redefinerende af sig selv som velfærdsinstitution.

¹² (Huse der former os: Biblioteker, 2013)

¹³ (Dahlkild, 2011) s. 81

¹⁴ *ibid.*, s. 177

¹⁵ *ibid.*, s. 235

¹⁶ *ibid.*, s. 280

Århus Stadsarkiv (1902)
Hack Kampmann

Med sin fornemme udsmykning er arkivet et værdigt monument for nationalstaten. Bøgerne står i indbyggede reoler langs væggene og overalt er interiøret udsmykket med symboler fra naturens verden.

Nyborg Bibliotek (1939)
Erik Møller & Flemming Lassen

Med sit åbne og folkelige udtryk bryder bygningen med det monumentale. Det er en let tilgængelig bygning der vil have kulturen ud til folket. Dette ses blandt i reolerne der er udført med bløde og afrundede hjørner.

Rødovre Hovedbibliotek (1970)
Arne Jacobsen

Den funktionalistiske bygning er planlagt som et indendørs byrum, 'med gadeforløb' og et indre torv. Bygningen arbejder på den måde med byens kvaliteter.

Biblioteket på Rentemestervej (2011)
COBE Arkitekter

Den moderne bygning er udformet med det formål at være et ikon for bydelen Nordvest. Det er en bygning der rummer mange funktioner, fx borger-service, café og kulturhus.

Byen

København

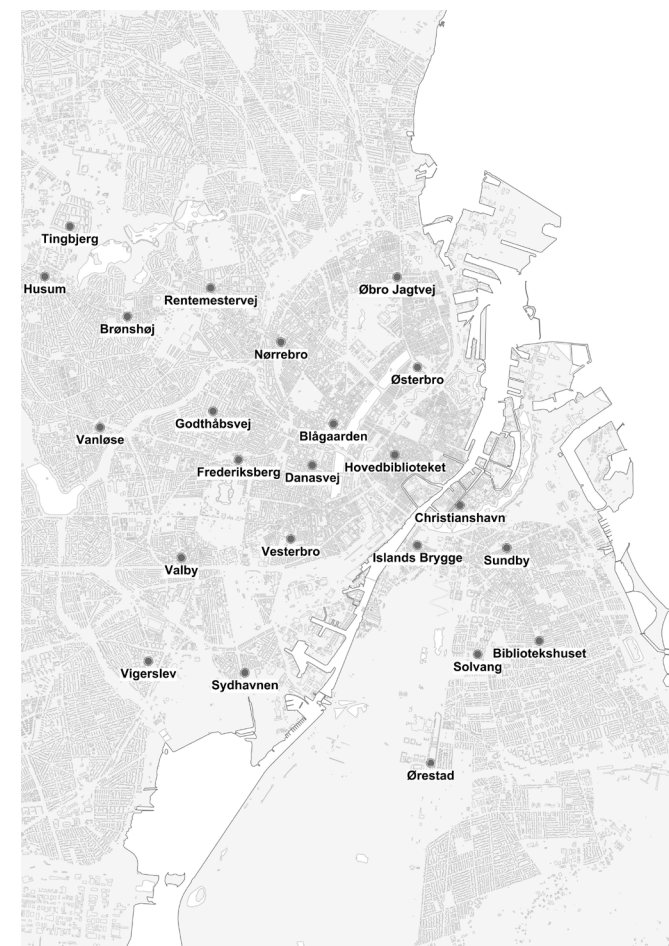
I Danmark er folkebibliotekerne en af de hyppigst besøgte kulturinstitutioner, og alene i København havde man omkring 4,7 millioner besøg i 2018.¹⁷ Hvis man kigger på forholdet mellem besøgende og udlånstillene, understøttes fortællingen om biblioteket som et socialt rum, hvor brugerne kommer med andre formål end blot at låne bøger.¹⁸ Baseret på nøgletal fra 2021 er det væsentligt at notere, at besøgstallene for byens nyistandsatte og nybyggede biblioteker – Rentemestervej, Nørrebro og Sundby Bibliotek – er to til tre gange højere end for byens andre biblioteker.¹⁹ Der er altså et sammenhæng mellem tilbud, arkitektonisk kvalitet og brugen af bygningen.

I dag er bibliotekerne i København underlagt Hovedbibliotekets bestemmelser i forhold til den praktiske organisering og indretning – dette gælder også for udbuddet af tilgængeligt materiale. På den måde kvalitetssikres bibliotekerne, og brugerne kan nemt navigere i de forskellige bibliotekers indretning. Det medfører dog også, at bibliotekerne kan fremstå mere kommercielle og dermed identitetsløse, da de mister muligheden for at tilpasse sig lokale forhold og behov.

Sammenlignet med øvrige dele af landet er bemanningen på Københavns biblioteker relativt lav.²⁰ I København opererer man med en bemanning på 25-45 procent af den samlede åbningstid, der oftest er fra 08:00 til 20:00. På landets øvrige større biblioteker spænder bemanningstiden over 60-90 procent. Sanne Caft, vicechef for Københavns Biblioteker, beskriver kommunens fokus således: *”Vores fokus er medbetjening, der har til formål at gøre borgerne selvhjulpne.”*²¹

Tine Segel, der er formand i Forbundet Kultur og Information, påpeger dog, at det oftest er i mødet mellem bruger og fagperson, at man oplever en dybere social og vidensbaseret udveksling: *”(...) jeg må advare imod at save den gren over, man sidder på, ved at nedprioritere det fysiske møde på biblioteket. For at biblioteket skal være en troværdig og folkekær institution, skal det være muligt for borgerne at møde en fagperson ansigt til ansigt i biblioteksrummet, fordi det er i den personlige betjening og i samtalen, at vi hjælper borgerne bedst.”*²²

Netop denne diskussion om ’selvbetjening versus serviceformidling’, viser bibliotekernes uvished om deres samfundsmæssige rolle.

I København er der, foruden flere forskningsbiblioteker, 24 folkebiblioteker, hvoraf fire administreres af Frederiksberg Kommune. Det er karakteristisk, hvordan bibliotekerne ligger jævnt fordelt ud over byen. I de mindre bydele, såsom Brønshøj og Husum, er der ofte kun et enkelt bibliotek, hvorimod de større bydele serviceres af flere biblioteker, fx på Nørrebro. Som institution kan folkebiblioteket altså læses som et sted, der knyttes til et lokalsamfund.

17 (Københavns Kommune: Kultur- & Fritidsforvaltningen, 2018) s. 4

18 (Københavns Kommune: Kultur- & Fritidsforvaltningen, 2022) s. 8

19 *ibid*, s. 8

20 (Lerche, 2020)

21 *ibid*

22 *ibid*

Vesterbro

Omkring 1850 begyndte etageejendomme at skyde op uden for voldene. Gadenettet og områdestrukturen blev defineret af de tidligere mark- og matrikelskel. De først opførte beboelsejendomme var primært med større lejligheder, men grundet stor efterspørgsel på boliger begyndte private bygherrer at opføre små lejligheder tiltænkt arbejderklassen, der strømmede til byen i forbindelse med industrialiseringen.²³

Vesterbro opleves meget sammensat med sine mange særegne områder, som fx Sydhavnen, Sluseholmen, Bavnehøj, Jernbanebyen, Carlsberg Byen og Kødbyen. Kødbyen og Carlsberg Byen er to historiske industriområder, hvis oprindelige funktioner dog er mere eller mindre nedlagt og omdannet til bolig- og rekreative områder. Jernbanebyen er ligeledes under udvikling. De transformerede industriområder, i kombination med de klassiske boligkarréer og de mange forskellige pladsdannelser, er med til at give Vesterbro sin særlige karakter.

Den historiske udvikling er kendetegnet ved store nedrivninger og løbende nybyggeri i Carlsberg Byen, nedlægning af Enghave Station og tilsvarende opførsel af Carlsberg Station, samt punktvis nedrivning og nybyg i Jernbanebyen, der er blevet åbnet for offentligheden. Dertil hører de omfattende byfornyelser, fra 70'erne og frem, af Vesterbros eksisterende karréer, hvor side- og baghuse nedrives, gårdene åbnes og sanitetsforholdene forbedres markant. Det seneste byfornyelsesprojekt på indre Vesterbro varede i ca. 15 år og kostede ca. 4,3 mia. kr. Det efterlod et ændret Vesterbro, socialt, økonomisk og kulturelt.²⁴

²³ (Trap Danmark, 2020)

²⁴ (Trap Danmark, 2020)

Det eksisterende bibliotek

Vesterbro Bibliotek ligger i dag ud til Enghaveparken på hjørnet mellem Lyrskovgade og Enghavevej. Bygningen huser både bibliotek og kulturhus. Bygningen er opført i 1930 og oprindeligt tiltænkt kommunale institutioner, heriblandt bibliotek. I dag fremstår biblioteket dog utilstrækkeligt ift. den tiltænkte brug og den indvendige udformning.

”Trods forsøg på at skabe et hyggeligt biblioteksmiljø (...) er biblioteket i Lyrskovgade mest af alt kommet til at ligne et udleveringssted fra Post Nord. (...) Bygningen inviterer bare ikke til, at man opholder sig der. Vesterbro vokser, og vi mangler et rart og lyst samlingssted – et nyt bibliotek og kulturhus.” - Kit Roesen, lokalpolitiker²⁵

Vesterbro Bibliotek er det femte mest besøgte bibliotek i København – og et af de mest udlånende biblioteker, foruden Hovedbiblioteket.²⁶ Kombinationen af den store efterspørgsel og de nuværende fysiske rammer stemmer ikke overens. Vi ser derfor et potentiale i at skabe en ny biblioteksbygning, der inviterer til ophold og fordybelse, samt indskrives sig i Vesterbros rekreative bymiljø.

²⁵ (Roesen, 2021)

²⁶ (Københavns Kommune: Kultur- & Fritidsforvaltningen, 2022) s. 8

Eksisterende forhold på Vesterbro Bibliotek

Stedet

Stedet

Nye og gamle bydele

Grunden på 4250 m², er placeret mellem to af Københavns større byudviklingsområder; den igangværende kvarter-transformation af Carlsberg Byen mod nordvest og mod sydøst det fremtidige Jernbanebyen-kvarter. Udover de to udviklingsområder ligger grunden i skellet mellem to ældre bydele, Vesterbro og Kongens Enghave. I 2015 fastlagde kommunen, som del af den store masterplan for Carlsberg Byen, at der skulle opføres nybyggeri til serviceerhverv samt sociale og uddannelsesmæssige institutioner.²⁷ Efterfølgende fik grunden i 2017 sin egen lokalplan, der foreskriver opførslen af plejeboliger, serviceerhverv og en børneinstitution.²⁸ Vi vil komme med et forslag til en alternativ programmering af grunden, hvor det i højere grad kan blive et sted til gavn for hele nærområdet.

De omkringliggende karrébebyggelser er i fem etager med høj kælder. Lige nord for grunden ligger Enghave Kirke, og ved Slesvigsgade ligger Vesterbro Ny Skole samt Bryggergården med ungdoms-, familie og plejeboliger, institutionstilbud og Vesterbro Svømmehal. Mod vest ligger den nye Carlsberg Station, Københavns Professionshøjskole og Bohrs Tårn. Udvikling af Carlsberg Byen som helhed, vil medføre en massiv stigning af indbyggere i de kommende år. Mod øst ligger Sønder Boulevard, der fører til Kødbyen og Hovedbanegården. Mod syd, på den anden side af baneterrænet, ligger Vestre Fængsel, Vestre Kirkegård, det nye KAB-hus samt Bavnehøj Kvarteret med boliger, idrætsanlæg, skole og børneinstitutioner. De gamle remisebygninger lige øst for Vestre Fængsel huser kommunale tilbud, rådgivningscenter for stofmisbrugere, skaterpark og værksteder.²⁹

Stedet er et knudepunkt hvor de fire byområder mødes. Det er vores intention at formidle mødet mellem nye og gamle bydele gennem projektet.

²⁷ (Københavns Kommune, 2015) s. 39

²⁸ (Københavns Kommune, 2017) s. 5

²⁹ *ibid.*, s. 4

Grunden set fra Sønder Boulevard.

Gamle og nye boligbyggerier blander sig med byens industri.

Kig ud over banelegemet. Grunden ses til venstre og KAB-huset til højre.

Oversigtskort

1. Grunden
2. Enghave Kirke
3. Enghaveparken
4. Vesterbro Ny Skole
5. Bryggergården
6. Børnehuset Vesterbro
7. Vesterbro Svømmehal
8. Københavns Professionshøjskole
9. Carlsberg Station
10. Bohrs Tårn
11. Vestre Kirkegård
12. Vestre Fængsel
13. Hovedstadens Beredskab Teknik
14. Game Sportshal
15. AFUK - Akademiet for utæmnet kreativitet
16. Rådgivningscenter for stofmisbrugere
17. Copenhagen Skatepark
18. Copenhagen Contemporary Dance School
19. Hjemmeplecenter Syd
20. Volume (Koncerthus)
21. KAB-huset
22. Jernbanebyen
23. DSB Teknik

Grunden, med Carlsberg Byens nybyggeri i baggrunden og Enghavevej i forgrunden.

Gadebilledet

Sitet kiler sig ind mellem Sønder Boulevard, banelegemet og Enghavevej. Stedet, der tidligere har huset Enghave Station samt en tankstation, henligger i dag som parkeringsplads. Den omkransende infrastruktur repræsenterer hver deres tempo og fremstår som tre radikalt forskellige enheder i bybilledet i den måde, de forbinder og tillader brugen af byen.

Sønder Boulevard – lokal forbindelse

Med sin placering for enden af Sønder Boulevard's parkanlæg indskriver sitet sig i en af byens offentlige rekreative områder. Gaden, der strækker sig fra Halmtorvet til Carlsberg St., er et af byens grønne åndehuller. Det er en strækning, der sprudler af liv med fortovscaféer og mulighed for leg, sportsaktiviteter og slentren hen ad gaden.

Enghavevej – forbindelse mellem bydelene

Enghavevej er trafikeret, støjende og en af Vesterbros bredere veje. Det er en vej, man som regel færdes ad i bil eller på cykel, når man skal fra en del af byen til en anden. Vejen, der løber over banelegemet, forbinder det centrale Vesterbro og resten af byen med Kongens Enghave, Sydhavnen og Holmene. Det er herfra, man ankommer til byen. En bygning på sitet har på den måde et potentiale for at blive et landemærke i byen, som formidler af en moderne byport til det tætte København.

Banelegemet – forbindelse med omverdenen

Togbanen, der smyr sig i en blød kurve rundt om det sydlige Vesterbro, ligger her nedgravet i landskabet. Det giver en karakter af voldgrav og understøtter narrativet om stedet som byport. Banen, der skærer sig igennem byen og fremstår som et opdelende element, er samtidig en repræsentant for en større forbindelse med resten af landet.

Stedets forskellige tempoer og orienteringer er vigtige faktorer for projektets placering på grunden og i programmeringen af bygningens forskellige rum.

Materialitet og overflader på stedet og i nærområdet.

Grunden set fra Sønder Boulevard

Visioner

Rumprogram

Biblioteket og måden hvorpå dets funktioner benyttes spænder bredt. For nogle er det et opholdssted hvor man kan fordybe sig over læn- gere tid, mens andre kommer flygtigt forbi og henter et medie de har bestilt hjemmefra. Vi vil lave et folkebibliotek på Vesterbro der kan være med til at underbygge lokalsamfundets sammenhængskraft. Det er vores vision, at biblioteket skal være et sted, hvor man kan finde roen og langsommeligheden i en travl hverdag. På baggrund af dette, skal nedenstående rumprogram læses som et indledende forsøg på at skildre projektets sammensætning.

Det Informative Rum er til opstilling, udstilling og formidling af bibliotekets materiale

- Afdeling for skønlitteratur.
- Afdeling for faglitteratur
- Afdeling for børn og unge
- Tidsskrifter og magasiner
- Musik- og filmafdeling
- IT-afdeling
- Vejledning og konsultation
- Udlån og aflevering

Det Sociale Rum er til faciliteringen af fordybelse, diskussion og udveksling af bibliotekets materiale

- Læsesal
- Studierum
- Udstillingsrum
- Foredragssal

Det Praktiske Rum er til fornødheder, opbevaring og de ansatte

- Administration
- Depot og opmagasinering
- Teknik og rengøring
- Toiletfaciliteter
- Garderobefaciliteter
- Køkken

'St Jerome in his Study' (1474)

Giambattista Nollis kort over Rom (1748)

Kortlægningen viser relationen mellem byens gader og pladser. Byens bebyggelse er gengivet som sorte skraverede felter, hvorimod de offentlige bygningers grundplaner er tegnet frem. Nollis kort italesætter på den måde en sammenhæng mellem byens indre og ydre offentlige rum.

Det sociale og informative rum

I 'The Library of Babel' af den argentinske forfatter, Jorge Luis Borges, skildres tanken om et universallibroték, hvis materielle omfang er endeløst.³⁰ Bibliotekets samling af bøger eksisterer på alle tænkelige sprog og kombinationer af bogstaver og tegn. Samlingen af viden syntes dog at være ubrugelig, da biblioteket ikke formår at formidle udbuddet; værkerne skjules i og af selve den absolutte samling. Borges biblioték fremstår som en by i byen og omvendt; byen som et biblioték. Biblioteket er en beholder af byens og samfundets historie og kulturarv, men er i sig selv også en bystruktur med komplekse hierarkier og relationer.

Der er langt fra Borges babelske biblioték til nutidens folkebiblioteker. Formidlingsvanskelighederne kan dog stadig ses - dog i en mere funktionsmæssig forstand. Biblioteket er gået fra at være en målrettet og veldefineret institution, til at skulle kunne alt - en kulturel 'schweizerkniv' så at sige. Dertil kommer relationen mellem byen og biblioteket, hvor det især i København kan være relevant at spørge ind til, om byens kvaliteter skal centraliseres i kulturelle 'storcentre', eller om der i virkeligheden ligger en kvalitet i den spredte kulturformidling.

Projektet ønsker at placere sig i spændingsfeltet mellem at være et socialt og informativt rum. Hermed ønsker vi at undersøge hvad de samfundstjenende institutioner skal bidrage med i en bymæssig kontekst.

"Både bibliotekernes bygninger, indretning og materialitet har kulturpolitisk betydning. Hvis lokale samfund og fællesskaber er vigtige dele af demokratiet, er det vigtigt at skabe gode og spændende rum for den kulturelle, sociale og politiske offentlighed. Biblioteket er fortsat mulighedernes rum" - Nan Dahlkild³¹

30 (Borges, 2000)

31 (Dahlkild, 2011) s. 317

Opstandelseskirken (1984), Inger og Johannes Exner

Dagslyset i det ottekantede kirkerum er bearbejdet på en måde så det understreger murstensvæggens taktile udtryk.

Tektoniske ledemotiver

”I vidaste bemärkelse framträder biblioteken historiskt i ett gränsland mellan tystnad och ljus, mellan slutenhet och öppenhet(...)För mig framstår tystnaden och ljuset, samtonande klanger från upplevelsen av bibliotekens själ och rum, som ledmotiv ur ett sammansatt arkitektoniskt partitur.” - Vilma Fröberg³²

Biblioteket er et sted, der arbejder i spændingsfeltet mellem det åbne og lukkede rum. I bogen 'Tystnaden och Ljuset' beskriver den svenske forfatter, Vilma Fröberg, hvorledes moduleringen af lyset og stilheden er dét, der definerer biblioteksrummet.³³ Her sammenstiller hun 'lyset' med 'åben' og 'stilheden' med 'lukket'. I en mere overført betydning er de to begrebspår et udtryk for en tidsånd. I middelalderen ('the dark ages' på engelsk) er biblioteket stille, dunkelt og lukket for omverdenen. I renæssancen er det omvendt lyset, der dominerer ideer om videnskab, logik og fri tænkning.

Bibliotekets fysiske rum kobler sig også på idéerne om stilhed og lys. Bøger vil per definition gerne opbevares i mørke for ikke at gulne, men kommer man på biblioteket for at læse eller studere, skal der gerne være gode lysforhold. I en sådan situation har man ligeledes brug for stilhed for at kunne koncentrere sig. Samtidig kan biblioteket også være et sted hvor der bliver afholdt heftige debataftener.

Fröbergs beskrivelse af biblioteket som et arkitektonisk partitur, peger på en sammensat arkitektur. I forlængelse heraf beskriver arkitekturteoretikeren Marco Frascari forholdet mellem del og helhed i teksten 'The Tell the Tale Detail'.³⁴ Her sammenlignes 'detaljen' med 'ordet' som den mindste meningsdannende enhed. Ligesom det gælder om at sammensætte de rigtige ord for at skabe en meningsfuld sætning, gælder det om at sammensætte de rigtige detaljer for at skabe en meningsfuld bygning.

I projektet er vi interesserede i hvordan vi kan arbejde med dobbelt-heden i 'det åbne og lukkede', samt hvorledes detaljen kan være værdiskabende i et arkitektonisk udsagn.

³² (Fröberg, 1998) s. 240

³³ *ibid*

³⁴ (Frascari, 1996)

Sitterwerk Kunstbibliothek (2004), Flury+Furrer Architekten

På Sitterwerk Kunstbibliothek i Schweiz bliver den fysiske samling ikke kategoriseret efter nogen bestemt orden. Bøgerne står på hylderne alt efter hvordan de vilkårligt er blevet sat tilbage af bibliotekets brugere. Hver aften registrerer en maskine bøgernes nye placering ved at scanne en chip i bogrykken. På Sitterwerks hjemmeside beskrives bogsamlingen således: "A search in the Sitterwerk catalogue informs users of the current location of a title, and when they look at the shelves, unexpected, but also interesting, serendipitous discoveries are made."³⁵

Tilfældets nødvendighed

De bedste fester er dem, der opstår uventet. Serendipitet er et begreb, der dækker over den uplanlagte opdagelse og det uventede fund af noget, der viser sig at være værdifuldt.³⁶

I forbindelse med kunstnerisk og videnskabelig metode er det en proces som rummer "villet vildledning, kollektiv blindhed eller ikke-intentionelle og tilfældige handlinger, hvilket ikke er i strid med forventninger om brugbare resultater".³⁷ Et eksempel kunne være Alexander Flemmings tilfældige opdagelse af penicillinen. Et andet er filmen 'De Fem Benspænd' hvor instruktør Jørgen Leth genindspiller sin film 'Det Perfekte Menneske' ud fra et regelsæt, der har til hensigt at fravriste ham kontrollen.³⁸

I forbindelse med biblioteket taler man om begrebet som en kvalitet, der er relevant for præsentationen af nyt materiale og information for brugerne. Viden man tilfældigt snubler over. Det er bogen, man ser i forbigarten og bliver fristet til at læse. Det er et paradoks, at biblioteket, der som udgangspunkt er en systematisering af viden, har brug for tilfældet for at formidle den.

I en arkitektonisk sammenhæng mener vi, at begrebet serendipitet kan informere en tilgang, hvor der er gjort plads til noget, der ikke nødvendigvis har en specifik funktion, men som bidrager til en særlig rumlig oplevelse eller atmosfære.

"Libraries are not, or at least should not be, engines of productivity. If anything, they should slow people down and seduce them with the unexpected, the irrelevant, the odd and the unexplainable." - Barbara Fister³⁹

³⁵ (Sitterwerk, 2023)

³⁶ (Dahlkild, 2011) s. 317

³⁷ (Christoffersen, 2007) s. 17

³⁸ *ibid*, s. 27

³⁹ (Fister, 2014)

Afleveringsmateriale

Vi vil i vores projekt bearbejde tre forskellige skalatrin:

Byen

Her vil vi undersøge hvordan projektet indskrives sig i stedets kontekst. Det vil vi gøre gennem:

Situationsplan 1:1000

Situationsmodel 1:200

Bygningen

Her vil vi undersøge bygningens udformning og organisering, samt dens rummelighed og indre logik. Det vil vi gøre gennem:

Generelt tegningssæt 1:200

Udvalgte planer og snit 1:50

Model 1:50

Bygningsdelen

Her vil vi undersøge projektets tektonik i arbejdet med bygningens konstruktion, materialitet og detaljering. Det vil vi gøre gennem:

Detaljetegninger 1:5

Materialeprøver

Hver af de ovenstående skalatrin suppleres af relevante rumlige repræsentationer.

Afleveringsformatet er vejledende.

Kildeliste

Borges, J.L., 2000. The library of Babel. David R. Godine, Boston.

Christoffersen, E.E., 2007. Kunsten at snuble: Om serendipitet og benspænd. Peripeti 4, 15–34. <https://doi.org/10.7146/peri.v4iS1.110529>

Dahlkild, N., 2011. Biblioteket i tid og rum: arkitektur, indretning og formidling, 1. udgave. ed. Danmarks Biblioteksforening, København.

Fister, B., 2014. Some Assumptions about Libraries. <https://www.insidehighered.com/blogs/library-babel-fish/some-assumptions-about-libraries> (besøgt 2.19.23).

Frascari, M., 1996. The tell-the-tale Detail, in: Nesbitt, K. (Ed.), Theorizing a New Agenda for Architecture: An Anthology of Architectural Theory, 1965-1995. Princeton Architectural Press, New York, pp. 500–514.

Fröberg, V.H., 1998. Tystnaden och ljuset: om bibliotekens arkitektur. Carlsson, Stockholm.

Görlich, A., Katznelson, N., Pless, M., 2022. Mistrivsel i lyset af tempo, præstation og psykologisering-Om ny udsathed i ungdomslivet. Aalborg Universitetsforlag.

Høy, E.N., 2019. Et hovedbibliotek i København. Københavns Biblioteker. https://bibliotek.kk.dk/et_hovedbibliotek (besøgt 2.19.23).

Huse der former os: Biblioteker, 2013. DR-K.

Københavns Kommune, 2017. Enghave Stationsområde, Lokalplan 542.

Københavns Kommune, 2015. Carlsberg II, Lokalplan 432.

Københavns Kommune: Kultur- & Fritidsforvaltningen, 2022. Københavns Biblioteker: aktiviteter og nøgletal i 2021.

Københavns Kommune: Kultur- & Fritidsforvaltningen, 2018. Københavns Biblioteker: aktiviteter og nøgletal i 2018.

Kulturministeriet, 2013. Bekendtgørelse af lov om biblioteksvirksomhed.

Lerche, A., 2020. Undskyld, er der en bibliotekar til stede?. Forbundet Kultur og Information. <https://kulturoginformation.dk/perspektiv/fagmagasinet/2020/perspektiv-nr-4/undskyld-er-der-en-bibliotekar-til-stede> (besøgt 2.19.23).

Roesen, K., 2021. Vesterbro mangler et nyt lyst og indbydende bibliotek og kulturhus. <https://vesterbroliv.dk/kultur/vesterbro-mangler-et-nyt-lyst-og-indbydende-bibliotek-og-kulturhus> (besøgt 2.19.23).

Sitterwerk, 2023. Use of the Kunstbibliothek. <https://www.sitterwerk.ch/En/Kunstbibliothek/Nutzung> (besøgt 2.19.23).

Slots- og Kulturstyrelsen, 2018. Folkebiblioteker i tal 2018.

Trap Danmark, 2020. Vesterbro-Kongens Enghaves historie. Trap Danmark. https://trap.lex.dk/Vesterbro-Kongens_Enghaves_historie (besøgt 2.19.23).

